

Vagthundeudvalgets 1. rapport

Halvvejs inde i den tre års prøveperiode med et liberaliseret prissystem
gør udvalget under Kulturministeriet status over det første år

I en lang årrække er handel med danske bøger i Danmark foregået på grundlag af en dispensation fra konkurrenceloven (tidligere monopolloven). Dispensationen vedrørte bogbranchens samhandelsregler, og var en tilladelse til, at forlagene bl. a. havde en pligt til at fastsætte videresalgsprisen på bøger, således at samme bog skulle sælges til samme pris i alle boghandler landet over i fastprisperioden. Desuden indgik det i samhandelsreglerne, at boghandlerne havde eneret til at forhandle skolebøger og bøger over den såkaldte frisalgsgrense, dvs. hvor prisen lå over et bestemt beløb. Bøger under frisalgsgrensen kunne frit forhandles i kiosker m.v. Fastpris-systemet og boghandlerne eneret udgjorde de to søjler i bogmarkedet i Danmark. Fastpris-systemet gjaldt og gælder fortsat ikke importerede udenlandske bøger og ved salg af bøger til skoler og biblioteker.

Dispensationen til opretholdelse af et fastprissystem på bøger i Danmark hvilede på kulturpolitiske hensyn, herunder at systemet medvirkede til at opretholde et udbygget net af boghandler med et stort bogsortiment også i tyndt befolkede områder af landet.

Den 26. april 2000 skete der

en vis liberalisering af bogmarkedet, idet Konkurrencerådet besluttede, at tilladelsen til, at danske forlag fortsat må sætte faste priser på danske bøger i udgivelsesåret samt det følgende kalenderår, kunne opretholdes, men med visse indskrænkninger.

Forlagene skal således ikke længere være forpligtet til at sætte faste priser, men forpligtelsen erstattes af en ret dertil.

Konkurrencerådet besluttede desuden at ophæve forlagene eneret til at sælge til boghandlerne og boghandlerne eneret til at sælge skolebøger og bøger, hvis pris overstiger den hidtidige frisalgsgrense på 160,50 kr.

De nye regler for handel med bøger fik virkning fra 1. januar 2001. Det blev samtidig besluttet af Konkurrencerådet, at godkendelsen til at håndhæve faste priser skulle vurderes på ny i 2003.

I den livlige offentlige debat om Konkurrencestyrelsens forslag om en eventuel ændring af bogbranchens vilkår blev der fra mange sider udtrykt betænkelighed ved en mulig ophævelse af fastpris-systemet. Såvel fra politisk side som fra det litterære miljø var man bekymret for de kulturpolitiske virkninger af skridt i retning af en større liberalisering af vilkårene på bogmarkedet. →

Tegning: Barfoed

Indhold

Kap. 1.

Indledning og udvalgets nedsættelse og sammensætning ..... s. 17

Kap. 2.

Udgivelse af litteratur i Danmark 1976-2000 ..... s. 19

Kap. 3.

Bogmarkedet 2001 ..... s. 21
A. Bogsalg ..... s. 21
B. Udgivelser med faste og frie priser ..... s. 27

Kap. 4.

Nogle analyser af kulturpolitisk relevans ..... s. 27

Kap. 5.

Sammenfatning..... s. 28

Bilag:

Oversigt over tallene fra DBC's materiale..... s. 29

Det var baggrunden for, at den daværende kulturminister nedsatte Udvalget vedr. det danske bogmarked til at overvåge udviklingen i tiden efter den stedfundne liberalisering. Udvalget skal således indtil videre afgive en årlig rapport om liberaliseringens konsekvenser. Rapporten vil blive sendt til regeringen og Folketinget.

Den daværende kulturminister nedsatte Udvalget vedrørende det danske bogmarked med nedenstående kommissorium:

»Kommissorium for Udvalget vedrørende det danske bogmarked.

Udvalget vedrørende det danske bogmarked skal følge udviklingen på bogmarkedet på baggrund af den kommende liberalisering, der ventes at træde i kraft fra 1. januar 2001, jf. Konkurrencerådets afgørelse om håndhævelse af faste bogpriser af 26. april 2000.

Udvalget skal på grundlag af statistisk materiale og andre tilgængelige oplysninger om bogbranchen og bogmarkedet vurdere de kulturpolitiske virkninger af liberaliseringen og rapportere resultatet af dets overvejelser til kulturministeren.

Det forudsættes, at bogbranchen i videst muligt omfang stiller statistiske data og andre relevante oplysninger til rådighed for udvalget.

Udvalget er foreløbig nedsat for perioden indtil udgangen af 2003, der er angivet i Konkurrencerådets afgørelse som det år, hvor Konkurrencestyrelsen påtænker at foretage en ny vurdering af sagen.«

Udvalget

Ved nedsættelsen den 28. september 2000 fik udvalget følgende sammensætning:

Poul Bache, Kulturministeriet (formand)

Kontorchef *Hans Kierkegaard*, Konkurrencestyrelsen

Forlagsdir. *Erik C. Lindgren*, Den danske Forlæggerforening

Forfatter og journalist *Georg Metz*, Danske Skønlitterære Forfattere

Kontorchef *Paul Møllerup*, Kulturministeriet

Forfatter og journalist *Knud Vilby*, Dansk Forfatterforening

Dir. *Olaf Winsløw*, Den danske Boghandlerforening

Lektor *Lisbeth Worsøe-Schmidt*, udpeget af Litteraturrådet

Som sekretær for udvalget blev udpeget specialkonsulent *Helvinn Høst*, Kulturministeriet.

Kontorchef *Jane Johansen Pade*, Kulturministeriet, er i foråret 2001 indtrådt som medlem af udvalget i stedet for kontorchef *Paul Møllerup*.

I foråret 2002 er kontorchef i Konkurrencestyrelsen *Sven Westh* indtrådt i udvalget i stedet for kontorchef *Hans Kierkegaard*. Desuden er *Georg Metz* blevet afløst af *Peter Legård Nielsen*, Danske Skønlitterære Forfattere.

Udvalget har afholdt seks møder.

En væsentlig del af drøftelserne på udvalgets møder har drejet sig om tilvejebringelsen af statistiske oplysninger til en udvidet belysning af bevægelser og tendenser på bogmarkedet efter liberaliseringen. Der har været enighed i udvalget om behovet for indgående oplysning om, hvilke udviklinger bogmarkedet vil tegne i fremtiden. Det blev konstateret, at der ikke fandtes en løbende statistik over udviklinger i bogbranchen, som umiddelbart kunne belyse de forhold, som udvalget skulle behandle.

I udvalgets drøftelser af spørgsmålet om tilvejebringelse af statistisk materiale indgik, at det ville være ønskeligt med løbende kvartalsmæssigt materiale samt årlige oversigter over udviklingen. Der skulle lægges vægt på anonymitet og uafhængighed.

Udvalget måtte erkende, at det må anses for urealistisk at etablere en fuldt ud fyldestgørende statistik. Imidlertid ville det være muligt at give et dækkende billede på acceptabelt niveau af udviklingen ved at søge oplysninger i forskellige datakilder. Der var enighed om at søge oplysninger om prisforhold, omsætningen af bøger, salgets fordeling på boghandler og andre forhandlere, antallet af fastprisudgaver og udgivelser med frie priser m.v. i videst muligt omfang.

På grundlag af drøftelserne i udvalget er der derfor taget følgende initiativer:

- Den danske Forlæggerforening har fra begyndelsen af 2001 indsamlet data til en ny bogstatistik, det såkaldte »Bogbarometer« til belysning af bogsalget i Danmark.
- »Det danske bogmarked« er en analyse udarbejdet for Den danske Boghandlerforening og Den danske Forlæggerforening af IFKA, Institut for Konjunktur- Analyse.
- Udvalget har desuden gennem en bevilling fra Kulturministeriet fået tilvejebragt en bogstatistik udarbejdet af Dansk BiblioteksCenter (DBC) på grundlag af »Dansk bogfortegnelse«, der generelt dækker udgivelser af bøger i perioden 1976-2000. Den særlige opgørelse omfatter de registrerede bogudgivelser i Danmark fra »Dansk Bogfortegnelse«, som var i boghandelen.

Endvidere arbejder DBC efter opfordring fra udvalget på herefter at udgive kvartalsvise oplysninger for bogstatistikken jævnsides med den fortsatte samlede årlige statistik. Udvalget har bl. a. konstateret, at der ikke er umiddelbar sammenlignelighed mellem bogbranchens tidligere statistiske

opgørelser og de nye undersøgelser. Derfor har man bestræbt sig på at etablere et sammenligningsgrundlag, hvor det har kunnet lade sig gøre.

Litteraturrådet har sideløbende iværksat udarbejdelsen af en systematisk kortlægning af tilgængelige informationer om det danske bogmarked, bogproduktion og -distribution. Kortlægningen baserer sig på en beskrivelse af samfundets begreber om og forventninger til litteratur som medium for information og dannelse. Endvidere omfatter projektet en kortlægning af bogmarkedsinformationer og -undersøgelser i andre lande, navnlig de nordiske samt en kortlægning af særligt de nordiske landes litteraturpolitiske initiativer til at afbøde uønskede konsekvenser af frie bogpriser. Projektet ventes færdigt i løbet af 2002.

2. Udgivelse af litteratur i Danmark 1976-2000

I forbindelse med udvalgsarbejdet har Kulturministeriet gennem Dansk BiblioteksCenter (DBC) fået udarbejdet en statistik på grundlag af »Dansk Bogfortegnelse«, der dækker perioden 1976-2000. I modsætning til den hidtidige publicerede statistik over de registrerede titler i Dansk Bogfortegnelse dækker den nye statistik alene de udgivelser, der var til salg i boghandlerne i perioden. I forbindelse med projektet er det desuden besluttet i DBC at udgive kvartalsmæssige opgørelser fremover, således at der kan opnås hurtigere tilgængelig information om udgivelser på bogmarkedet fordelt på bogkategorier og generer.

Grafen nr. 1 (næste side, *red.*) dækker udgivelser af skønlitteratur og faglitteratur og det samlede antal udgivelser i perioden 1976-2000. Skønlitteraturen omfatter udgivne romaner og noveller samt litteraturudvalg, skuespil, digte, humor, tegnese-

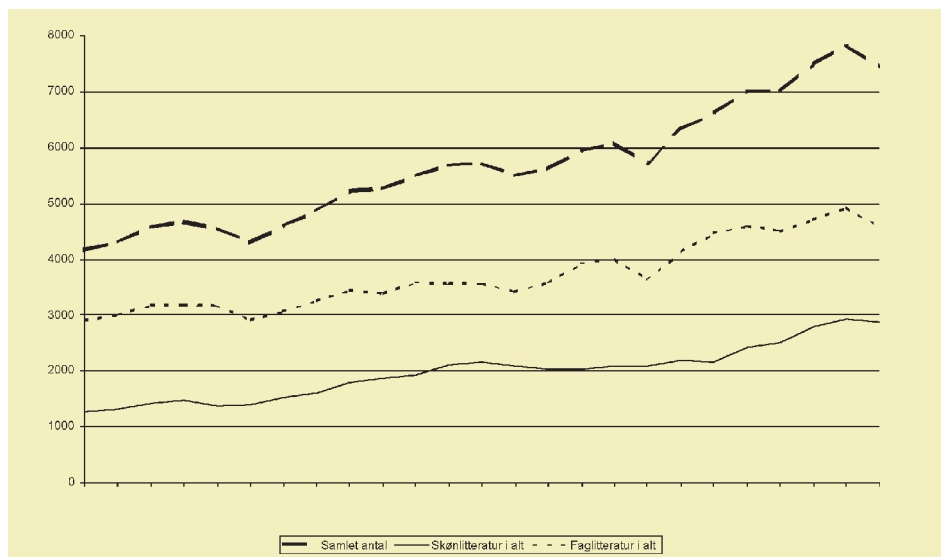

Kapitel 2

→

Udgivelser af skønlitteratur og faglitteratur i Danmark 1976-2000

Graf nr. 1

Kilde: Dansk BiblioteksCenter. Dansk Bogfortegnelse 1976-2000

rier etc. samt børne- og ungdomslitteratur. Faglitteraturen dækker en lang række forskellige videnskabelige og kulturelle områder.

Graf nr. 1 omfatter både førsteudgaver og efterfølgende udgaver f. eks. paperbacks eller bogklubudgaver og såvel bøger som småtryk over 16 sider.

Generelt viser materialet en jævnt fortløbende stigning i antallet af udgivelser af såvel skønlitteratur som faglitteratur i perioden 1976-2000.

Materialet indeholder ikke oplysning om oplagsstørrelser.

Udgivelse af romaner og noveller

Den af DBC udarbejdede statistik viser en opgørelse af udgivelse af romaner og noveller i perioden 1976-2000.

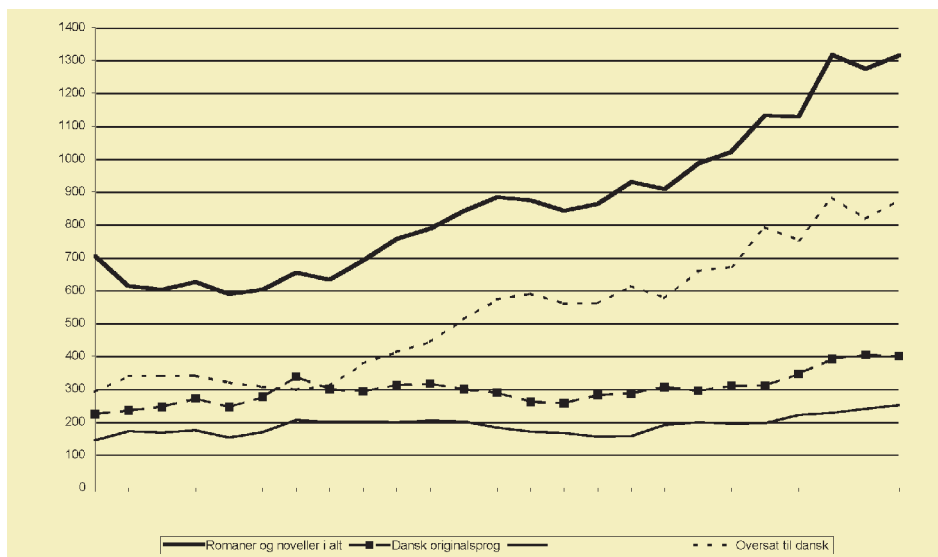
Graf nr. 2 (næste side, red.) viser udgivelser på dansk originalsprog. Den omfatter kun udgivelser, som i originalmanuskriptet er skrevet på dansk. Den graf, der viser førsteudgaver på dansk omfatter både udgivel-

ser på dansk originalsprog og udgivelser, der er oversat til dansk.

Udgivelser af romaner og noveller 1976-2000

Det ses (af graf nr. 2, red.), at der mellem 1976 og 1984 blev udgivet mellem 600 og 700 romaner og noveller om året. Heraf var mellem 300 og 400 oversat til dansk fra fremmede sprog. Udgivelser på dansk originalsprog svingede i perioden mellem 200 og 350. De samlede udgivelser af romaner og noveller steg fortløbende efter 1984 og frem til 2000, hvor antallet nåede ca. 1.300. Der var således tale om en ganske betydelig stigning over perioden efter 1984. Af stigningen tegnede en betydelig del sig for romaner og noveller, der var oversat til dansk, medens udgaver på dansk originalsprog holdt sig nogenlunde uændret indtil 1997/1998, hvor der sker en stigning fra ca. 300 til ca. 400 årlige udgivelser.

Udgivelser af romaner og noveller 1976-2000

Kilde: Dansk BiblioteksCenter. Dansk Bogfortegnelse 1976-2000

Graf nr. 2

3. Bogmarkedet 2001

I kapitel 2 er vist en statistisk belysning af antallet af udgivne titler. I kapitel 3 vises materiale vedrørende salget af bøger.

Hovedkilden til belysning af den nyeste udvikling i salget af danske bøger er Den danske Forlæggerforenings nye kvartalsstatistik, Bogbarometret.

A. Bogsalget

Bogbarometeret omfatter ca. to tredjedele af den samlede danske forlagsomsætning. Det bygger på den samlede omsætning fra forlag, der går gennem de tre største bogekspeditioner i Danmark: DBK-bogdistribution, Holme Forlagsservice og Nordisk Bog Center. Endvidere indgår data fra en række bogklubber, der overvejende selv står for ekspeditionen af bogklubbøger. Der er dog et vist skøn forbundet med antallet af bogklubbinding. Bogbarometeret omfatter ikke den tredjedel af bogsalget, der ikke går igennem de nævnte distributionskana-

ler. Det drejer sig især om forlagenes eget direkte salg til boghandelen, udlandet, supermarkeder, kiosker m.v. samt salg til slutbrugere, herunder f. eks. skoler og bl. a. via eget internetsalg samt salg fra en del forlag, der ikke får ekspederet deres bøger gennem de nævnte bogekspeditioner.

Bogbarometret viser ikke omsætningen i forbrugerpriser, men forlagenes salg, dels netto til boghandlere m. fl., dels brutto gennem bogklubber. Bogbarometret viser derfor ikke det danske bogmarkeds samlede størrelse – som jo også omfatter salget af udenlandske bøger her i landet.

Udviklingen i forlagsomsætningen kan afvige fra bogomsætningen i detailledet. Forskellen skyldes lageropbygning eller lagerreduktion i detailledet eller ændringer i forhandlernes avance.

Bogbarometret kan betragtes som en meget stor stikprøve af omsætningen på det danske bogmarked. Det er vanskeligt at vurdere, hvor repræsentativ denne stikprøve er, men udvalget finder, at den kan betragtes som en god strømpil for udviklingen.

Kapitel 3

→

Bogbarometret: Bogsalget i Danmark i hele 2001 (fra Bogmarkedet)

Data fra 4. kvartal 2001 og 2000 til brug for bogbranchens omsætningsbarometer
Kr. i mio.

Kategori Salgs-kanal	Skønlitt.		Faglitt.		Skole- og lærebøger		Børne- og ungdomsbøger		Bogklub-bøger		Elektroniske enkelt-udgivelser ³⁾		I alt dette kvartal		År til dato akkumuleret	
	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000
Salg til boghandel ²⁾	91,4	92,8	106,8	107,4	45,0	51,1	52,6	58,3	10,7	10,8	2,6	3,7	309,0	324,1	952,6	995,4
Salg til udlandet	0,7	0,5	2,3	2,1	0,9	0,5	0,3	0,2	0,3	0,2	0,6	0,4	4,5	3,6	16,1	17,8
Bogklubsalg direkte	-	-	-	-	-	-	-	-	91,7	76,3	-	-	91,7	76,3	316,5	279,9
Andet videresalg, herunder supermarkeder, kiosker og internet	12,8	4,3	7,2	4,4	1,4	1,1	13,0	8,4	-	-	0,9	0,3	35,3	18,5	91,2	47,9
I alt	104,9	97,7	116,2	113,9	47,4	52,7	65,8	66,9	102,6	87,3	3,5	4,1	440,5	422,5	1376,4	1340,9
År til dato akkumuleret	221,1	208,6	362,6	342,3	253,3	286,3	172,5	173,8	356,2	317,9	9,7	12,1	1376,4	1340,9		
	+7%		+6%		-12%		-1%		+12%		-20%		+3%			

Data fra 4. kvartal 2001 og 2000 til brug for bogbranchens omsætningsbarometer
Antal bind i tusinder

Kategori Salgs-kanal	Skønlitt.		Faglitt.		Skole- og lærebøger		Børne- og ungdomsbøger		Bogklub-bøger		Elektroniske enkelt-udgivelser ³⁾		I alt dette kvartal		År til dato akkumuleret	
	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000
Salg til boghandel ²⁾	1152,8	1160,8	1013,8	1103,2	551,3	657,1	971,0	1034,4	143,5	161,3	12,9	57,7	3845,3	4174,6	12533,5	13988,8
Salg til udlandet	8,9	6,2	17,9	36,2	7,1	4,8	5,2	3,9	3,2	3,1	0,1	0,5	42,5	54,6	193,5	261,5
Bogklubsalg direkte	-	-	-	-	-	-	-	-	920,0	1012,6	-	-	920,0	1012,6	3579,9	3582,4
Andet videresalg, herunder supermarkeder, kiosker og internet	355,9	122,6	122,5	100,8	22,0	15,6	552,4	459,2	-	-	6,0	2,0	1058,8	700,3	2885,9	2254,9
I alt	1517,6	1289,7	1154,1	1240,2	580,5	677,5	1528,6	1497,5	1066,7	1177,0	19,0	60,2	5866,6	5942,1	19192,8	20087,6
År til dato akkumuleret	3562,0	3322,2	3726,8	3805,2	3508,0	4211,9	4229,4	4521,0	4123,8	4122,1	42,7	105,2	19192,8	20087,6		
	+7%		-2%		-17%		-7%		0%		-59%		-5%			

Kilde: Den danske Forlæggerforenings Bogbarometer

¹⁾ Omsætningen, der er angivet ekskl. moms, omfatter værker, der er tildelt ISBN-nr. : ISBN-nr. tildeles alle bøger og bind af årspublikationer (også i mikroform), der hører hjemme i „Dansk bogfortegnelse“. ISBN-nr. tildeles også til værker i form af elektronisk lagrede publikationer, tekster i lydform og billedmaterialer f.eks. videoer. Med hensyn til videoer medtages i omsætningsbarometret undervisningsvideoer, men ikke musikvideoer eller spillefilm. Musik-cd'er falder også uden for omsætningsbarometret.

Følgende materialer får normalt **ikke** ISBN-nummer (og medtages derfor ikke i omsætningsbarometret): Musikalier (noder), aviser og tidsskrifter, småtryk under 17 sider uden for boghandlen, papirvarer såsom løse kort og plancher, kunstmapper, kalendere, bøger beregnet til udfyldning, opgavesæt i løse blade.

²⁾ Der skelnes ikke mellem internetboghandlere og traditionelle butiksboghandlere.

³⁾ Bøger med indlagt cd el. lign. medtages ikke her, men under bogens kategorigruppe.

Her begynder Dansk Bogfortegnelse
side 23 uidgår af bladet

→ fortsat
fra side 20

Forlagssalg i kroner fordelt på salgskanaler i procent (1 decimal) Omsætning i mio. kr.

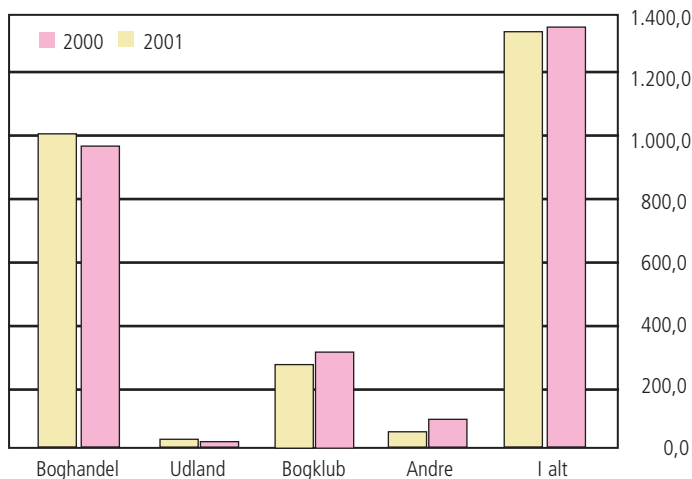
	2000	2001
Boghandel	74,2	69,2
Udland	1,3	1,2
Bogklub	20,9	23,0
Andre	3,6	6,6
Total	100%	100%

Forlagssalg i bind fordelt på salgskanaler i procent (1 decimal)

	2000	2001
Boghandel	69,7	65,3
Udland	1,3	1,0
Bogklub	17,8	18,7
Andre	11,2	15,0
Total	100%	100%

Nedenfor (og på næste side) er udviklingen vist grafisk:

Salgskanaler: Forlagssalg i mio. kr. 2000-2001

Omsætningen af bøger i 2000 og 2001

Bogbarometeret for 2001 (side 20, red.) viser følgende:

Forlagssalget (netto) målt i kr.:

I forhold til 2000 er der sket en stigning i forlagssalget, der registreres i Bogbarometeret målt i kroner i 2001 på 3%. Den samlede omsætning udgjorde i 2000 1.340,9 (mio. kr.), medens den i 2001 var på 1.376,4 (mio. kr.). Tallene er angivet ekskl. moms. (Øverste tabel).

Afsætning målt i bind:

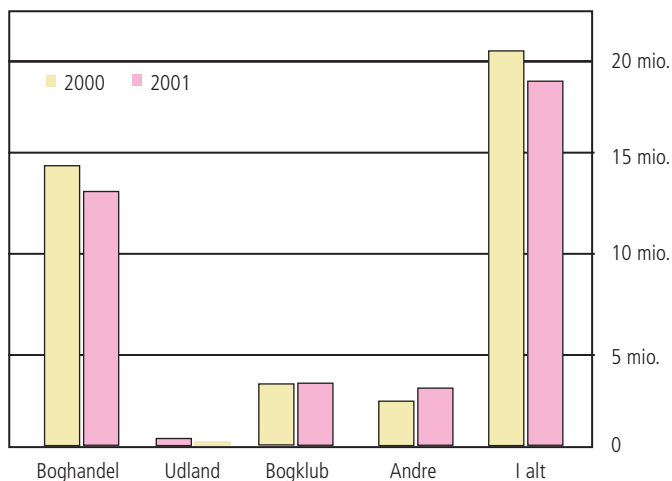
Derimod faldt antallet af solgte bind med 5 % fra 20.087.600 (afrundet) i 2000 til 19.192.800 i 2001. (Nederste tabel).

Procentuelt fordeler den samlede omsætning og afsætning sig som vist i de to skemaer til venstre.

Forlagssalget målt i kr.:

Forlagssalget er i alt steget med 3% fra 2000 til 2001. Salget til boghandlerne er faldet med 4% fra 2000 til 2001, medens det direkte salg fra bogklubber til medlem-

Salgskanaler: Afsætning målt i bind 2000-2001

Kilde: Den danske Forlæggerforenings Bogbarometer

merne er steget med ca. 13%. Salget til andre salgskanaler, dvs. supermarkeder og kiosker m.v., er vokset markant med ca. 90%. Denne stigning skal dog ses i lyset af et meget lavt udgangspunkt i 2000. En del af stigningen kan være udtryk for lageropbygning.

Samlet tegner boghandlerne sig for ca. 70% af forlagenes salg i 2001, bogklubbernes direkte salg til medlemmer for ca. 23% og andre salgskanaler for ca. 7%. Der gøres opmærksom på, at det direkte bogklubsalg er opgjort i detailpriser, medens tallene for boghandlere og supermarkeder er engrospriser. Kunne opgørelsen ske i detailpriser for alle salgskanaler, så ville bogklubbernes andel være mindre, medens andelen for boghandlere og andre salgskanaler ville være større.

Det er nærliggende at antage, at ophævelsen af boghandlereksklusiviteten og frisalgsgrensen er medvirkende til nedgangen i boghandlernes andel af forlagenes omsætning, som i tidligere år udgjorde op

til 80%.

Ændringer i forlagssalget målt i bind fordelt på salgskanaler

Antallet af solgte bind faldt fra 2000 til 2001 med 5%. Afsætningen til boghandlere faldt med ca. 10%. For bogklubbernes vedkommende er der ikke konstateret væsentlige ændringer, men andre salgskanaler tegner sig for en stigning på 28%. Målt i kr. steg salget til andre salgskanaler med 90%. Da afsætningen i antal bind kun stiger med 28% tyder det på, at der gennem andre salgskanaler omsættes noget dyrere bøger i 2001. De billigste bogtyper må dog stadig dominere salget til andre forhandlere, fordi i året 2001 er prisen for en bog solgt til boghandlere gennemsnitlig 140% højere end prisen for en bog solgt til andre forhandlere. Samlet har andre salgskanaler øget deres andel af forlagenes salg målt i antal bind fra 11% i 2000 til 15% i 2001.

Antallet af boglader

Vedrørende antallet af boglader fremgår

det af Den danske Boghandlerforenings årsberetning for 2001/2002, at antallet inden for en 10 års periode er gået tilbage med 38 i alt. I 2001 var nettoafgangen syv boglader, og i 2000 var den ni boglader, medens der i perioden fra 1992 til 1999 var netto 22 boglader, der lukkede. Der kan derfor ikke på indeværende tidspunkt uledes noget sikkert om effekten af den stedfundne liberalisering.

Bogtyper Omsætning målt i kroner

Samlet er der sket en stigning i omsætningen af skønlitteratur på 7%. Hvad angår salget til boghandlerne er der ikke sket ændringer i 2001, medens salget til andre salgskanaler er steget med 161%. Salget af faglitteratur er steget med 6%. Stigningen i salget til boghandlerne er mindre (3%), men til andre salgskanaler er stigningen 154 %. Det registrerede salg af skole- og lærebøger er faldet med 11%, hvilket hænger sammen med, at forlagenes direkte salg af disse bøger ikke indgår i Bogbarometret. I 2001 har forlagene gennemført en markedsføringskampagne for at få skolerne til at købe skolebøger direkte hos forlagene. Boghandlerne har således købt for 13% mindre skole- og lærebøger. Andre salgskanalers andel af forlagenes forhandlersalg af skole- og lærebøger er vokset fra 2% til 3%. Også for børne- og ungdomslitteratur er der et fald hos boghandlerne på 6%, hvor der er en stigning på 41% hos andre salgskanaler. Omsætningen af elektroniske enkeltudgivelser er faldet betydeligt og udgør samlet kun 10 mio. kr. i 2001.

Afsætningsændring målt i bind

Afsætningen falder fra 2000 til 2001 med 5%, hvilket dækker over meget forskellige udviklinger: Skønlitteratur vokser med 7%, faglitteratur falder med 2%, skole- og lære-

bøger falder med 17% og børne- og ungdomsbøger falder med 6%. Afsætningen af bogklubbøger er uændret fra 2000 til 2001. Det samlede fald i forlagenes afsætning ifølge Bogbarometret på 900.000 bind ser ud til i meget høj grad at kunne forklares med faldet i afsætningen af skolebøger gennem forhandlere, da gruppen skole- og lærebøger falder med 700.000 bind. Da forlagene i 2001 øgede deres direkte salg af skolebøger, og denne afsætning ikke indgår i bogbarometret, skal den samlede tendens tages med et vist forbehold. Det kan dog aflæses, at afsætningen af skøn- og faglitteratur til boghandelen falder med 5-6%, men til andre forhandlere næsten fordobles. Afsætningen af børne- og ungdomsbøger til boghandelen falder med 10%, medens salget til andre salgskanaler er uændret. Afsætningen af bogklubbøger er ikke ændret i perioden, hvilket gælder såvel for afsætningen direkte til medlemmer som til boghandlere.

Konklusioner

I den offentliggjorte statistik er det mest markante den forskydning, der er sket i salget til henholdsvis boghandlerne og andre salgskanaler. Der er stadig tale om, at den samlede omsætning er langt størst hos boghandlerne, men ophævelsen af boghandlereksklusiviteten og frisalgsgrensen har uden tvivl betydet, at supermarkeder og andre detailhandlere erobrer omsætningsandele fra boghandlerne. Salget til boghandlerne er samtidig faldet væsentligt, fordi flere forlag i 2001 er begyndt at sælge skolebøger direkte til skolerne.

For en mere detaljeret fremstilling med grafiske illustrationer henvises til de offentliggjorte oplysninger i *Bogmarkedet* nr. 14/15 af 8. april 2002.

Den stedfundne liberalisering har ikke vist markante ændringer på bogmarkedet i nyordningens første år.

Pristypen på nye bøger under samhandelsreglerne i BiBi's database

	Maj 2001		Maj 2002	
Fast pris	2.665	80 %	3.382	82 %
Ca.pris	221	7 %	534	13 %
Nettopris	14	0 %	69	2 %
Uoplyst	449	14 %	142	3 %
I alt	3.339	100%	4.127	100%

Kilde: Den danske Boghandlerforenings årsberetning 2001/2002.

I tabellen er medtaget bøger, der er eller vil udkomme i opgørelsesåret (henholdsvis 2001 og 2002) og senere, og som ikke var meldt udsolgt på opgørelsestidspunktet. Bøgerne er alle under samhandelsreglerne

Der er således ikke konstateret markant store udsving i bogsalget målt i kroner og i antallet af solgte bind i 2000 og 2001.

Det må forventes, at et stigende antal bøger vil blive forhandlet uden for samhandelsreglerne i fremtiden. Det vil sige, at en stadig større andel ikke vil gå gennem den kommercielle handel. Derved vil det blive vanskeligere fremover at belyse statistiske sammenligninger.

B. Udgivelser med faste og frie priser

Igennem Boghandlerens Informations- og Bestillingssystem (BiBi) kan der nu indhentes oplysning om pristyper på bogmarkedet. Liberaliseringen har medført, at der kan vælges mellem tre pristyper på bogmarkedet: fast pris, cirkapris eller ingen udsalgspris (nettopris).

Skemaet øverst på denne side er gengivet fra Den danske Boghandlerforenings beretning for 2001/2002.

Af opgørelsen, der udelukkende omhandler pristypen på årets bognyheder fremgår, at andelen af nye bøger med fast pris dækker ca. fire femtedele af markedet. I år 2000 havde samtlige nye bøger faste priser. Fra maj 2001 – efter at liberaliseringen var gennemført – havde imidlertid 80% af de nye bøger fast pris. Andelen af

bøger uden angivet pristype faldt fra 2001 til 2002 fra 14% til 3%. Det kan være udtryk for et bedre oplyst statistisk grundlag. Der kan således her konstateres en stigning i andelen af bøger uden fast pris inden for den første periode af liberaliseringen, men for langt den overvejende andel af nye bøgernes vedkommende er der fortsat tale om faste priser.

4. Nogle analyser af kulturpolitisk relevans

Den for bogbranchen af Institut for Konjunktur-Analyse udarbejdede analyse for 2001 »Det danske bogmarked« indeholder en række oplysninger om bogkøb, salgskanaler, genrer, medievaner, udlandskøb og læsning af engelsksprogede bøger.

Instituttet gennemfører analysen hvert kvartal. Formålet er at overvåge det danske bogmarked ved at undersøge bogsalgets fordeling på salgskanaler, genrer samt de nærmere vilkår for bogsalget, herunder køb af bøger i Danmark og udlandet. Analysen udføres gennem telefoninterviews med 1.200 personer, der dækker et repræsentativt udsnit af den danske befolkning i alderen 15 år og derover.

Der har i udvalget været drøftelser vedrørende spørgsmålet om det store antal

Kapitel 4

danskere, der køber og læser udenlandsk, især engelsksproget skøn- og faglitteratur.

Bogkøb

I analysen konstateres det bl. a., at af de af undersøgelsens respondenter, der har købt bøger inden for de seneste 12 måneder, har 95% foretaget det seneste bogkøb i Danmark

Læsning af udenlandske bøger

Det fremgår, at 24% af de 1200 respondenter (Danmarks befolkning) har læst en engelsksproget bog inden for de seneste tre måneder.

Kapitel 5

5. Sammenfatning

Den stedfundne liberalisering har ikke vist markante ændringer på bogmarkedet i nyordningens første år. Udvalget har under drøftelserne fundet, at det mest sandsynlige er, at der vil kunne hengå nogle år, før eventuelle virkninger af liberaliseringen vil kunne påvises med statistisk sikkerhed.

Med hensyn til udgivelsen af bøger uden fast pris udgør disse kun en mindre andel, se s. 27. Over fire femtedele af årets nyheder udbydes i 2002 fortsat med fast pris.

Bogbarometret viser, at der i forlagenes salg til boghandlerne er sket en tilbagegang i salget af bøger målt i kroner på 4 % fra 2000 til 2001, medens det direkte salg fra bogklubber til medlemmerne er steget med 13 %. Samlet står andre salgskanaler, dvs. supermarkeder, andre detailhandlere og kiosker for 8% af forlagenes salg, mens boghandlerne tegner sig for 70%.

Der er med ophævelsen af boghandler-eksklusiviteten sket en betydelig udvidelse af bogsalgsteder. Det formodes, at der gennem de nye salgsteder overvejende sælges mere populære og også billigere bogtitler.

Antallet af boglader har gennem de sidste 10 år vist en nedadgående tendens. I perioden er antallet faldet med 38 boglader. Der kan ikke på indeværende tidspunkt udledes noget sikkert om effekten af liberaliseringen på dette punkt.

Den samlede omsætning målt i kroner er steget med 3 procent, medens der til gengæld er sket nedgang i antallet af solgte bind på 5 procent. Bag disse tal ligger sandsynligvis en ændring i forholdet mellem de solgte bogtyper, men den kan ikke belyses yderligere med den tilgængelige statistik. Der kan ikke med sikkerhed konstateres en stigning i bogpriserne.

Det er udvalgets opfattelse, at det statistiske grundlag, der nu er tilvejebragt, vil give rimelige muligheder for at følge hovedtendenserne i udviklingen på bogmarkedet i de kommende år, men der er behov for dels at forbedre dataindsamlingen på en række punkter, dels at supplere den løbende statistik med undersøgelser af konkrete delproblemer.

Aktuelt er der behov for følgende konkrete forbedringer af de indsamlede oplysninger om bogmarkedet:

- Salget af bogklubbøger bør kunne genreopdeles
- Det direkte salg fra forlagene bør kunne kortlægges (dog med fortløbig indberetning og kun med offentliggørelse af tal for forlagene undet ét).
- Det bør belyses, hvilken del af bogsalget der flyttes fra boghandlerne til supermarkeder og andre dele af detailhandelen
- Det bør undersøges, om Danmarks Statistiks bogprisindeks er sammenligneligt med forlagsstatistikens prisoplysninger. Udvalget vil i den kommende tid undersøge, hvordan disse opgaver kan løses. □

Bilag

– næste side

Oversigt over tallene fra DBC's materiale for perioden 1976 til 2000 (angivet med hvert andet år)

	1976	1978	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996	1998	2000
Samlet antal	4169	4587	4552	4611	5233	5504	5721	5626	6082	6334	7014	7508	7441
- over 48 s.	3090	3349	3439	3544	4175	4326	4542	4347	4898	4981	5376	5858	5818
- førsteudgaver	3322	3739	3748	3665	4103	4204	4527	4310	4629	4856	5467	5587	5594
- førsteudgaver over 48 s.	2350	2609	2761	2731	3198	3228	3534	3316	3638	3714	3996	4138	4186
- dansk originalsprog	2464	2779	2944	3263	3598	3606	3456	3329	3435	3765	4009	4253	4235
- førsteudgaver på dansk	1897	2172	2376	2587	2872	2757	2705	2521	2531	2864	2110	3190	3188
- oversat til dansk	1247	1287	1127	973	1272	1553	1906	1916	2197	2109	2425	2805	2859
Skønlitteratur i alt	1258	1412	1380	1542	1789	1917	2157	2033	2087	2190	2415	2802	2878
- dansk originalsprog	498	590	665	886	938	872	842	728	695	766	825	994	1097
- førsteudgaver på dansk	368	467	534	696	777	682	649	549	494	606	630	722	845
- oversat til dansk	696	749	653	627	811	1000	1268	1249	1326	1343	1535	1730	1713
romaner og noveller i alt	703	602	588	653	690	787	883	842	929	985	1131	1315	1314
- dansk originalsprog	223	245	244	337	292	315	288	256	286	293	310	391	398
- førsteudgaver på dansk	143	167	151	205	201	203	181	165	156	198	195	227	250
- oversat til dansk	291	338	318	297	377	443	572	559	612	658	791	882	875
skuespil i alt	30	20	21	23	56	25	14	17	15	29	20	43	33
- dansk originalsprog	13	6	11	16	27	16	6	9	11	20	16	33	26
- førsteudgaver på dansk	11	4	11	15	27	14	5	9	11	18	14	31	26
- oversat til dansk	11	10	6	6	23	7	5	6	4	7	2	9	4
digte i alt	81	99	103	153	148	128	108	105	100	110	115	131	142
- dansk originalsprog	71	86	89	132	132	116	87	87	83	95	96	102	125
- førsteudgaver på dansk	60	79	82	116	117	98	79	77	66	76	85	87	115
- oversat til dansk	4	10	10	17	9	7	15	10	11	11	16	20	7
humor og tegneserier i alt	7	23	27	31	71	63	128	73	45	74	58	59	43
- dansk originalsprog	6	10	10	9	25	18	32	15	11	16	16	18	24
- førsteudgaver på dansk	5	9	8	7	23	18	30	15	9	16	16	12	20
- oversat til dansk	1	13	16	22	46	44	95	58	34	58	41	40	19
børne- og ungdomsbøger i alt	585	668	641	682	824	914	1024	996	998	992	1091	1254	1346
- dansk originalsprog	185	243	311	392	462	407	429	361	304	342	387	450	524
- førsteudgaver på dansk	149	208	282	353	409	349	354	283	252	298	320	365	434
- oversat til dansk	389	378	303	285	356	499	581	616	665	609	685	779	808
Faglitteratur i alt	2911	3175	3172	3069	3444	3587	3564	3593	3995	4144	4599	4706	4563
- dansk originalsprog	1966	2189	2279	2377	2660	2734	2614	2601	2740	2999	3184	3259	3138
- førsteudgaver på dansk	1529	1705	1842	1891	2095	2075	2056	1972	2037	2258	2480	2468	2343
- oversat til dansk	551	538	474	346	461	553	638	667	871	766	890	1075	1146